श्रीगणेशाय नमः ॥ पार्वत्याः करास्सःवक्त्रावलोकनं त्वा पातु रक्ष
तु ॥ कथंभूतं ज्या आकर्षणेन बद्धखरकार्मुकः रचितमुष्टिशेषकः तस्मि
ज्याकृष्टिबद्धखरकार्मुखपाणिशाष्ठ्वपेंखन्तखांशुचयसंवलितोंं
विकायाः ॥ त्वां पातु मंजरितपल्लववकर्णपूरलोभभ्रमद्भ्रमरविभ्रमभ
॥ भृत्करक्ष ॥ १ ॥
न्न्यस्तहस्तपश्चाद्भुवाः स्फुरन्तखकिरनसमूहमिश्रितः पुनः कथंभूतः मंज
रीकृपल्लवःकर्णावतंसः लोभात्भ्रमरखद्भ्रदः विलासपूर्तः तत्सादृश्य पार्वती ॥ १ ॥

1

६

संभोर्महादेवस्य शराग्निः वारणा ऽन्नलोयुष्माकं पापं दहतु विनाशयतु सः कः पश्चि
पुनर्दैत्यनारीभिः हस्तावलग्नं सक्षिप्तः दूरीकृतः तथा प्रसभं बलात्कारेण अंशु कांतं यस्तं

॥ क्षिप्तोहस्तावलग्नः प्रसभमभि ॥

हतोप्याददानोंशुकांतं गृह्णन् केशेष्ववपाश्वस्तः रणानिपतितो नेक्षितः संभ्रमेन ॥ आ
लिंगन्योवधूतः स्त्रिपुरयुवतीभिः साश्रुनेत्रोत्पलाभिः कामीवार्द्रापराधः

॥ स दहतु दुरितं शांभवो वः शराग्निः ॥ २ ॥

चलं आददानः गृह्णन् अभिहतः ॥ तथा केशेषु गृह्णन्नपास्तः निरस्तः तथा
आलिंगन् अवधूतः तथा चरणानिपतितोपि संभ्रमेन साश्रुनेत्रोत्पलेन नेक्षितः कइव

२

तन्व्यानतिव्यत्ययेपद्मकंतात्रचिनात्वांपातु। कथंभूतंविद्धोलितां आलोलांआलकावलीविभ्रतः॥पुनःकथंभूतंचलत्कुंडलं पुनःकथंभूतं॥तनुतरैस्वेदांभसःशीक

॥आलोलामलकावलीविद्धो॥

लितांविभ्रच्चलत्कुंडलंकिंचिन्मृष्टविशेषकंतनुतरैस्वेदांभसःशीकरैः॥कन्या

यास्स्मरतांताततान्तनयनंक्रूरतिव्यत्ययेतत्वांपातुचिरायकिंहरिहनब्रह्मादि ॥२॥

॥भिर्दैवतैः॥३॥

रिःकिंचिन्मृष्टविशेष॥पुनःकथंभूतं॥स्मरतांततान्तनयनं॥श्रमितनेत्र

हनिहनब्रह्मादिभिःदैवतैः किंस्तैषांसेवाफलंभूतंतंतदेव॥तस्मान्तदेवपातु॥३॥

काचित्सखी नायकं प्रत्याह॥ भो मुग्धे त्वया अधई स्मरोः कोयं सुकृती यो विलोक्यते य

थय कथं भूतैः॥ अलसवलितैः पुनः कथं भूतैः॥ प्रेमार्द्रैः॥ पुनः मुहुः कुंलीपतैः

॥ अलसवलितैः प्रेमार्द्रैः मुहुः मुकुलितैः स्मरमभि जीतो

मुखैः दृगंजनाजीलैः निमेषपराङ्मुखैः॥ हृदय निहितं भावाकूतं मद्गिरिवेक्षरौः कथय

॥ सुकृती कोयं मुग्धे त्वया यो विलोक्यते॥४॥

पुनः स्मरमभिखैः पुनः कथं भूतैः॥ लज्जालोलैः॥ पुनः कथं भूतैः॥ निमेषपराङ्मु

स्वैः॥ कथं भूतैः रिव हृदय निहितं भावाकूतं अंतःकरणाव ज्ञातं वमद्भिरिव॥ ४॥ राम

२४

(५)

अ०

॥ ३ ॥

काचिद्दामसखीनायिकांप्रत्याह ॥ हेकोपने ॥ अंगुल्यग्रनखेनवाष्पसलिलंविक्षिप्यवि
क्षिप्यतूष्णींत्वंकिंरोदिषि ॥ किंतुबहुतरंफूत्कृत्यरोदिष्यसि ॥ कुतः यस्यास्तेपिशु

॥ अंगुल्यग्रनखेनवाष्पसलिलंविक्षिप्यविक्षिप्यकिंतूष्णीं ॥
रोदिषिकोपनेबहुतरंफूत्कृत्यरोदिष्यसि ॥ यस्यास्तेपिशुनोपदेशवचनैर्मानेतिभू
॥ मिंगतेनिर्विण्णोनुनयंप्रतिप्रियतमोमध्यस्थतामेष्यति ॥
॥ ५ ॥

नोपदेशवचनैर्मानेअतिभूमिंबाहुल्यंगतेसति ॥ प्रियतमः अनुनयंप्रतिनिर्विण्णःस
न्मध्यस्थतांएष्यति ॥ ५ ॥

॥ ३ ॥

मानिन्याः सखी नायकं प्रत्याह हे निस्त्रिंश अस्याः प्रणयस्त्वय्येव दत्तः॥ भया चैयं विनं जानिता॥ अद्य दैवात् अकस्मात् अस्याः नवं विप्रियं त्वमेव कृतवान् किं जा॥ अथ वस्तु॥

॥दत्तोऽस्याः प्रणयस्त्वयैव भवता चेयं चिरं लालिता दैवादद्य॥
किल त्वमेव कृतवानस्या नवं विप्रियं॥ मन्युर्दुःसह एष यात्युपसमं नो सांत्ववादैः
॥स्फुटं हे निस्त्रिंश विमुक्तकंठकरुणं तावत्सखी रोदितु॥
॥६॥

दुःसहः मन्युः स्फुटं अति सांत्वावादैः उपसमं नो प्राप्ति न गच्छति॥ किं मुक्तकंठकरुणं

यथा स्यात्तथा तावत्सखी रोदितु॥६॥

काश्चित्सख्यः मानानीं प्रत्याहुः ॥ हे कठिने प्रारादपतः प्रिय तामः वहिनवनतः सन् नम्रीभूत्वा भूमिं लिखन्नास्ते ॥ सतारुदितो छूननयना ः सख्यः लि श्रीरामायनमः

॥ लिखन्नास्ते भूमिं वहिनवनतः प्राराद इतो निराहाराः स ॥

ख्यः सततरुदितो छूननयनाः ॥ परित्यक्तं सर्वं सहितपठितं पंजरशुकैः स्तवावस्था

॥ चेयं विसृज कठिने मानमधुना ॥ ७ ॥ श्रीराम ॥

नाहरा संति ॥ अथ च यं जरशुकैः पंजरस्थैः शुकैः सर्वं सहितठितं परित्यक्तं तवच इयं अवस्था ॥ ॥ अतः अथ मानमानं विसृज ॥ ७ ॥ श्रीरामाभ्यां नमः श्रीराम

पं

अ०

काचित्सखीमाननीप्रतिइदमाह॥ मुग्धशठः मनोज्ञः धूर्त्तः प्रियः॥ त्वदीयवल्लभमाकर्षंति॥ निषिद्धा अपि न निवर्त्तते॥ तथापि किं षिद्यसे किं वा लीकं नो दिषि॥ तासां नारीणां मभी

॥ नार्येमुग्धशठाहनंतिनमरुंगांशिष्ठंतिनोवारितास्तत्किंतो॥

अपासि किं च नो दिषि मुग्धा तासां प्रियं माकथाः॥ कांतः केलिनुचिर्धृवास चपलस्त्वा

॥ इव्यपतिः कातने किं नो वधुन्नुशैः प्रियशरीराक्रम्यावि॥

कीपते॥ ६॥

ष्टं माधव[illegible]थाः हे धीने नताहृशो लोकोत्तरः पतिः हास्यकठोनैः प्रियवचनसतैनाक्राम्य

किंपनावृतः क्षिपते॥ कीदृशो मनोज्ञः क्रिडाभिलाषी तरुणाविदग्धः॥ ७॥

॥ प ॥

अ०

अथ कयाचिन्नायिकया प्रकोपि वल्लभस्ताडित एव ॥ किं कृत्वा कोपात् कोमलबाहु
लोललतिकापाशेन दृढं यथा स्यात्तथा बध्वा वासंग्रहं नीत्वा ॥ दद ॥ सख्याः सम

॥ कोपात् कोमललोलबाहुलतिकापशेन बध्वा दृढं नीत्वा संनि ॥
केतनं दयितया सायं सखीनां पुरः ॥ भूयो नैवमिति स्खलत्कलगिरा सं
॥ सूच्य दुःश्चेष्टितं धन्यो हन्यत एव निह्नुतिपरः प्रेयान् रु ॥
दत्या हसन् ॥ ९ ॥

सखीनामग्रत एव ॥ एवं त्वया पुनः न कर्त्तव्यं इति अव्यक्तकोमलवचनेन
तस्य अपराधं संसूच्य ॥ रुदत्या हसन्सः ॥ अपराधगोपनपरः ॥ ९ ॥ ५०

कोपि नायकः कान्तां प्रत्याह । प्रस्थानं करिष्यन् । हे सुंदरि गताः संतः किं न मिलं
ति अपि तु मिलंति इति हेतोः त्वया मयि विषये चिंता न कर्त्तव्या ॥ त्वं अतिशय

॥ यातां किं न मिलंति सुंदरि पुनः चिंता त्वया मत्कृते नो ॥
कार्या नितरां कृशासि कथयत्येवं सबाष्पे मयि ॥ लज्जामंथरतारकेण नि
॥ पीताश्रुणा चक्षुषा दृष्ट्वा मां हसितेन भाविमरणोत्साहस्त ॥
यास्सूचितः ॥१०॥

न दुर्बलासि ॥ एवं अश्रुयुक्ते मयि कथयति । तया प्रियतमया सौ(ह)हसितेन लज्ज
या भाविष्यमरणोद्यमो मृत्यो कथितः । किं कृत्वा एवं विधेन चक्षुषा मां दृष्ट्वा ॥ कथंभूतेन निश्चलतारके
ण सबाष्पेण पीतनिबिडबाष्पेणेति ॥१०॥

काचिन्नवाला नायिका शतदिवसगम्यं देशं गंतुकामस्य गमनं इति पर्वोक्तैः शालापैः कृत्वा निवारयति ॥

॥ प्रहरविरतौ मध्ये वा ऽह्नस्ततोपि ॥

॥ परेण वा किं म्रुत सकले जाते वाह्नि प्रिय त्वमिहैष्यसि ॥ इति ॥

॥ दिनशतप्राप्यं देशं प्रियस्य प्रियासतोर्हति गमनं बाला ॥

॥ आलापैः सबाष्पगलज्जलैः ॥ १२ ॥

कीदृशैरालापैः अश्रुप्रवाहयुक्तैः ॥ कथं निवारयति ॥ हे प्रिय त्वं ॥ प्रहरे दर्शे मध्याह्ने वा किं म्रुत सकले दिवसे जाते शाति इह त्वं आगमिष्यसि ॥ १२ ॥

12

श्री०

७

केनापिपांथेन अर्द्धरात्रे वर्षतो मेघस्य गंभीरध्वनिं श्रुत्वा मुक्तकंठं रुदितं यथा स्यात्त
था रुदितं ॥ कथं यथा स्यात् दीर्घोच्छ्वासं कृत्वा ॥ कथंभूतेन चिरकालवियोगिनीं बालां स्मरन्

॥ धीरं वारिधरस्य वारि किरतः श्रुत्वा निशीथे ध्वनिं ॥
दीर्घोच्छ्वासमुदश्रुणा विरहिणीं बालां चिरं ध्यायता ॥ अध्वन्येन विमुक्तकंठमखि
॥ रात्रौ तथा क्रंदितं ग्रामीणैः पुनरध्वगस्य वसतिः ॥
ग्रामे निषिद्धा यथा ॥१३॥

नेता ॥ पुनः सर्वाध्वनपथेन ॥ तथा कथं च ग्रामीणैः अन्यस्यापि पांथस्य तत्र ग्रामे रात्रौ स्थितिर्निषिद्धा ॥१३॥

13

कोपिसा वराध्वोनायकोन्यापिकांप्रत्याहन्याहेकठिनहृदयेनिगूढमध्येकोपंइदमाकानगोपनंम
महृदयेपीडयतिगपतःकानरागाख्यपाहिस्मितमध्रुनंयघास्यात्तथाएवंदूरादपिअभ्युत्थानविधिःकृतःआग
तोगमनंकृतंतथाआदेशवचनआज्ञायचनंचकृतं॥एवंवचनप्रतिवचनंकथितंसर्वनम्रताकृता॥अहृदि
मिलनेशैथिल्यमदत्वनम्रतांइति॥१४॥

॥कृतोदूरादेवस्मितमधुरमभ्युद्गमविधिःशिरस्याज्ञान्यस्ताप्रतिवचनवत्यानतिमति॥नदृष्टेशैथि
॥ल्यंमिलनइतिचेतोदहतिमेनिरूढनिःकोपाकठिनहृदयेसंवृत्तिनिपं॥१४॥कथमपिसखिक्रीडाकोपाद्व्रजे
॥तिमयोदितःकठिनहृदयेःप्यांत्यक्त्वाबलाद्गतएवसः॥इतिसरभसध्वस्तप्रेम्णिव्यपेतघृणेस्पृहांपुन
रपिहतव्रीडाचेतःकरोतिकरोमिकिं॥१५॥

शखि
२

कायननापिकासखींप्रतिआत्मवृत्तांतंकथयति॥भोसखिक्रीडाकोपानमयाकथमपिमहताकष्टेनइति
उदितः॥इतिउदितःकिं॥हेकांतत्वंगच्छसचकठोरचित्तः॥सपर्नंपरित्यज्यहठात्गतएवइतिअनेनप्रकारेण
विनाशितस्नेहेनिर्दयेतस्मिन्कांतेविषयेनिर्लज्जंमदीयमनःवांछांकरोति॥अतःकिंकरोमि॥१५॥

(१५)

॥ टी ॥

११०

काचिन्नापि कालज्ञा विदितासति तस्य वचननिषेधं करोति ॥ केन ॥ दाडिमफलव्याजेन ॥ किं कृत्वा तस्यैव शुकस्य चंचौ ः कृटकर्णावलंवितपद्मनामखंडं ध्यत्वा ॥ किंकु

दंपत्योर्निशि जल्पतोर्गृहशुकेनाकर्णितं यद्वचस्तत्प्रातर्गुरुसंन्निधौ
निगदितो दत्तोपहारं वध्वः ॥ कर्णालंवितपद्मनागशकलं विन्यस्य चंचू
पुटे व्रीडार्ती प्रकरोति दाडिमफलव्याजेन वाग्वंधनं ॥ १६ ॥

र्वतः ॥ शुकस्य ॥ प्रभाते गुरुजनसमीपे तद्वचनं कथयतः ॥ नरस्त्रियाः पयवचनं स्त्री ॥ टी ॥
पुरुषयोर्नेकांतो जल्पतोर्गृहशुकेन नाश्रौ श्रुतं ॥ १५ ॥

कयोश्चित्स्त्रीपुरुषयोरेकस्मिन्शयने गतप्रीतिबंधनं यथा स्यादेवं विपरीतमुखतया मनपानि
नायपुरुषयोः प्रशादनेहृद्यस्थितेपि शातिपरस्परं गौनवं नदत्तो गोदनंततनं मंदनेत्रप्रां

एकस्मिन्शयने पराङ्मुखतया शीतोत्तनं ताम्यतोरन्योन्यंहृ
दयस्थितेप्यनुनयेसं नदत्तोर्गौनवं ॥ दंपत्योः शनकै नपां
गवलनमिश्रीभवच्चक्षुषोर्भग्नो मानकलिः सहासर
भसं कंठग्रहोनुष्ठितः ॥२३॥

तेषां क्रीडकररागात संगदमाननेत्रयोः सतोर्संतोर्मानकलिर्भग्नः तथा तस्याः संशोत्ता
नं यथा स्यादेवं कंठग्रहः कृतः ॥२३॥

ह

कोप्यनाप्चीनायकः आलीपवृत्तांतंमित्रस्याग्रेकथयति॥ वयंतावदवलोकयामः॥ एका
नायिकामयिविषये किंकरिष्यति॥ इतिहेतोःमया धैर्यमाश्रितं तया पिनायिकयाइति
हेतोःकोपः समाश्रितः॥ इतिकथंमयंच्छूतौपिनाप्चीमी किंब्रिवीमि॥ अनेनप्रकारेणापरु

पस्यामोभपिकिंप्रयस्यपरइतिस्थैर्यंसमालंवितं किं मानाल्पतीत्ययं
खलु शठःकोपस्तयाप्याश्रितः॥ इत्यन्योन्यविरुद्धदृष्टिचतुरेतस्मिन्नव
स्थान्तेनेसव्याजंहसितंमयाध्वतिहृतोवाष्पस्तुभ्रमस्तस्याः॥२४॥

स्पनविरुद्धरागावलोकनेनमनोहरेऽस्मिन्॥ प्रस्तावविशेषेसद्यपासहितं॥ तयाविधै
र्यनाशकस्मान्नुकृतं॥ ततोमानभंगात्यपरस्यनेप्रीतिनुत्यन्नी॥२४॥

एकस्मिन्सयने प्रियतमेन विपक्षनमरणी सपत्नीतस्याः नामोच्चारे कृते सति॥ तत्क्षणं मुग्धया नायिकया क्रोधविपनीतं यथास्यात्तथा एवं स्नेहाद्दत्तमोविगणितः॥ किं कुर्वन्॥ च्युतीताः प्रायिप्रियवचनानि कुर्वन्नपि॥ सोपि तत्क्षणान्मौनमास्थितः॥ सन्निहितोपितयाशी

एकस्मिन्सयने विपक्षनमरणी नाम गृहे मुग्धया सद्यः कोपपतांश्रुखः सठतया चाटूनि कुर्वन्नपि आवेगाद्वच्चीनितः प्रियतमस्तूष्णीं स्थितस्तत्क्षणान्मानम्लानइवेयमंदयासिरानीवं न विंक्षितः॥ २५॥

ध्रुवं कीकृतागणीवं यथास्यात्तदेवं न दृष्टः॥ इति किं॥ अयं पुनः ईषत्स्रुप्रेमा मा भूत् इति एतेन तस्याः श्रौत्सुक्यातिशयेन कोपशांतिः कथिता॥ २५॥ श्रीराम कृष्णापनम॥

कोपि नायको निजं कुपितकामिनीं प्रसादयितुं यभिन्ते प्रतिक्षं याति॥ किंच
ते॥ स्वयं च भार्यायाः बहुलालिंगनाद् गात्रस्तनद्वयालिंगचिन्हिततनुः परपंचवनरागतान्वयाजेन किंमा

तस्याः सांद्रविलेपनः स्तनगप्रश्लेषमुद्रांकितं किंचनः श्वचनरागानतियय
तिकन्व्याजेन गोपाप्यते॥ इत्युक्ते कृतादित्सुदीर्घ्यी सहसा तत्संप्रभाषुम
या सा श्लिष्टानभसेनतोत्सुखवशात्तस्याः श्वतद्विस्मृतं॥२७॥

बाधते॥ इति (त) यावत्कथिनेसति॥ मयापि तत्र(य)स्तेइति भणित्वा नत्स्मरणात्तच्छि रा
हं प्रोक्षितुं मया सा आलिंगिता॥ तस्याश्चालिंगनसुखवशाद्वेगेनतद्विस्मृतं तंभ्रं नाथ्यादि

सखीजनोभिप्यावचनान्छ्राय्यमंदंमदं निर्गतः॥ कीदृशः॥शय्यनी
यसमीपेस्थितासहासनायिकानयनोत्सवदृष्टः॥ केसति॥प्रियतमेइ
तिकथयतिसति॥इतिकथं॥हेमनोहरनयमेवं चुलिकयाविनात्वंम

त्वंमग्ध्यादिविनैवकंचुलिकयाध्वसेमनोहारिरागीलक्ष्मीभि
त्यपिनिप्रियतामेतादीदिकासंस्पृशसि॥शय्यांपांतनिविष्टस
स्मितासखीनेत्रोत्सवानंदितोनिर्यातःशनकैनलोकयनोपन्याः

मनोहारिरंगीलक्ष्मीशोभांध्यानयमिहइतिअभिध्यापिनि॥कथंभूतौ॥
कंचुलिका॥यदिकंकंचुगंधिकातस्याःस्पर्शंकुर्वंतु॥२८॥शांक २=

काचिन्नायिका सखीमुद्दिश्य ब्रूते ॥ भो सख्य तस्मिंजने आयातो कि ने सति
मानस्य निर्वाहः कथं भविष्यति ॥ भ्रूभंगे रचितेपि दृष्टिर्नधिकोत्कं
ठंयुतं पश्यति ॥ तथा वचने निरुद्धेपि इदं निर्मुखं सहासं भवति ॥ तथा

भ्रूभंगे रचितेपि दृष्टिर्नधिकं सोत्कंठमुद्वीक्षते रुद्धायामपि
वाचि सस्मितमिदं दग्धाननं जायते ॥ कार्कश्यं गमितेपि
तसितान्रोमांचमालंबते दृष्टे निर्वहनं भविष्यति कथं मानस्य त

मनासिकठेन नंप्रापितेपि शनीनेनो मा चंध्यानयति ॥ २८ ॥ राम

अथभिसारिकावर्णनं ॥ हृदयेनिमीलितोनाहः समौपितः तथा जघनेकटि
प्रदेशोसशब्दमेखलानर्पिता ॥ पादौचशब्दायमानमणिनूपुरौयत्नेन ॥

उत्क्षिप्तनिहितः स्तनोहारः कृ ताज्जघनेघनेकलकलवती
कांचीपादौनराणमणिनूपुरौ ॥ प्रियमभिसर्तुस्यैवंमुग्धे सु
किमाहडिंडिमायदि किमध्विकत्राशोत्कंपंदिशः पश्यसि दे

एवंताडितडिंडिमासातीपदित्वंप्रियंअभिलक्षीकृत्यगदसि ॥ तदा
भिभवोत्कंपंदिशः किंविलोकयसे ॥ ३१ ॥

काचिन्ता॥ पिकादेशान्तं नं गं गत्र कान स्य प्रवस्य गमय तत्या निषेधापेत्।
दमाह॥ सोऽप्रियरूपकं द्रुमन्नं पूर्वक मे वासत्व्यं थीनापे: अतिशत्रुमैन त्वं पुर्व
तां त्वया गम्यतां। तत्र वस्त्वप्यपि दोषो नास्ति॥ अस्माकं पुनर्दैवं विपरीतं अ

भवतु विदितं व्यथीनापेन त्वं प्रियपगम्यतां। तत्र नपिनतो दोषः अस्मा
कं विधिविस्तुपराङ्मुखः॥ तव यदि यथा त्वं प्रेमप्रसन्नाभिमांद
शापि क्षतितानले कान: पीडा गतेह तां जीविते॥३२॥

न्यत॥ तेन प्रकारेण तव प्रसिद्धे॥ इदं प्रेमरमां पनिस्पाल स्परागदशां गतं॥
तत अस्माकं आस्मिन्निंदितो प्रीडते गतेपि कापीडा॥ अपितु न कावन॥ यत्नावतगमनम।
त्वेरा आत्मीयमनोरांस्त्वचापत्या प्रस्थानं निषेधं